

“Sayılı Günler” Dışında Hac mı?

Dr. Fahri DEMİR
Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

Son yıllarda ülkemizde garip bir şey tartışılıyor:

-Ayette, “Hac bilinen aylardadır.” (Bakara, 197) buyurulmaktadır. Öyle olunca yüzbinlerce hatta milyonlarca insanı aynı günde bir yerde toplayıp sıkıntıya sokmaya ne gerek var? Yayalım hacci aylara ve izdihamı önleyelim! denilmektedir.

Diyanet Aylık Dergi’de de buna cevap mahiyetinde bir yazı yayımlandı.

İddiayı ve cevabı yan yana değerlendiren kimsenin konu hakkında büsbütün kafası karışıyor.

- Acaba konu gerçekten tartışmaya açık mıydı?

90’lı yıllarda ortaya atılan bu iddia, bana, 1984 yılındaki bir olayı hatırlattı:

Akşam eve dönüşte alış-veriş için girdiğim bakkalda bir kaç kişilik bir grupla karşılaşmıştım.

Tezgâhın önündeki kişiler ile arkasındaki kişiler karşılıklı Kur’an Meali okuyordu.

Meali okuyanlar ezbere okuyordu ama hatasız okuyorlardı.

Dikkatimi çekmişti.

Bu genç insanları durdum, bekledim.

Dükkâna müşteri geldiğini de hesap etmeliler ki bir kaç ayet sonra ara verdiler ve benim kendilerini beklememden memnuniyetlerini belli ettiler.

Önce meali hatasız okudukları için kendilerini tebrik ettim.

Sonra da merak ettim ve sordum:

- Bugünlerde "Mealciler" diye bir gruptan söz ediliyor. Siz mealci dedikleri kimseler misiniz yoksa? Cevap verdiler:

Mealciler falan bilmeyiz, ama biz Kur’an-ı anlamaya çalışanlarız.

-Mealciler için, “Onlar Cuma namazına gitmezler” deniyor, siz Cuma’yı tanıyor musunuz?

- Biz toplantı günümüze gideriz.

- O ne demek?

- Bakın Kur’an da “Toplantı gününe davet edildiğinizde oraya koşun!” buyuruluyor. Biz o günümüzü belirledik ve ona katılıyoruz! (Cum’a,9. ayetini kastediyorlardı.)

-Sizinle tanışmıyoruz ama madem ki görüştük şu kadarını size bildirmem gerek: Ayette “Yevmu’l- Cum’a” buyuruluyor. Bu “Cuma Günü” demektir; “Toplantı Günü” demek değil!

Grup kendi anlayışında ısrar edince:

- Dikkat edin, sizi Şeytan kandırıyor! dedikten sonra alış-verişimi yaparak onlar da tanışmak için sormadıkları için kendileriyle tanışmadan oradan ayrıldım.

İşte bu “Hacci aylar içine yayalım!” iddiası, bana o olayı hatırlattı.

Hac dinimizin temel ibadetlerindendir:

* Farz olduğu yıldan beri belli günlerde ve belli şartlarla yapılıyor.

* İbadettir ve içtihadı konu olmaz.

* Hacla ilgili ayetlerde “Bilinen aylar” ifadesinden başka “Bilinen günler” ve “Sayılı günler” (Eyya- men ma’dudat ve Eyyamen ma’lumat) ifadesi var. (Bakara, 203 ve Hac, 28)

* “Bilinen günler”, “Zilhicce’nin onu” veya “Eyyamı Nahir” yani “Kurban Günleri” olarak anlaşılırken “Sayılı Günler”, ittifakla “Eyyam-ı Teşrik” yani “Teşrik Günleri” olarak tefsir edilmiştir.

* Yine Kur’an da “Herkesle birlikte Arafattan iniş”ten söz edilmektedir. (Bakara: 197-198)

Ayetteki bu bilgiler bir araya geldiğinde ortaya, hiç şüphesiz yılın belirli günlerinde yerine getirilmesi gereken bir HAC ibadeti çıkmaktadır.

Esasen Hz. Peygamber (s), “Hac Arefe’dir!” buyurmuş; başta da belirttiğimiz gibi bu ibadet, farz olduğu yıldan itibaren hep belirli gün ve belirli yerlerde, belirli şartlarla ifa edilegelmiştir.

Bunda tereddüde düşmek veya tereddüt yaratmak; 1984 yılında, Cuma Günü ve Namazı ile ilgili olarak karşılaştığımızı anlattığım olay ve anlayıştan farksız bir yaklaşım olur:

- Cuma Günü ve Cuma Namazı diye bir şey yokmuş; toplantı günü varmış (!)

Unutmayalım ki dinimiz, müslümanlara:

* Her anlık (Kelimeyi Şehadet);

* Günlük (Günde beş vakit namaz);

* Haftalık (Cuma namazı) ve

* Yıllık (Bayram namazları) ibadetler emretmiştir.

Nasıl günlük namaz istediğimiz zaman ve Cuma namazı istediğimiz gün kılınamazsa, Hacc da istediğimiz ayda yapılamaz.

Umre, yılın her ayında olur ama Hacc ancak Arefe günü Arafat’ta vakfe yapmak ve onu takip eden günlerde Ka’beyi tavaf etmek, suretiyle yılda bir yapılır.

Unutmamak gerektir ki hacc ibadetinin zamanını tartışılır sanmak, Kurban Bayramı gününün de tartışılır olduğunu sanmak olur.

Bilmem, bu tartışmayı gündeme getirenler, bunun da farkında mıdır?

Bize düşen “izdiham olmasın” diye çare aramak üzere haccı aylara yayma yönünde yetkimiz olmayan biçimde içtihad yapmak değil; milyonlarca da olsa kalabalık müslümanların birbirini sıkıştırmadan sabır ve vekarla ibadet yapmaları yönünde onları eğitmeye çalışmaktır.

Unutmamak gerektir ki hac ibadet ve menasiki (merasimi), insan olgunluğunun sergilendiği panayırdır; kongredir.

Bu panayırın, bu kongrenin katılanlarını azaltmak değil; çoğaltmak marifettir.

Marifet, o çokluğun, medeni insan olarak; başkalarını ezmek şöyle dursun, birbirini sıkıştırmadan hatta birbirine değmeden ibadetlerini yapmalarıdır. Marifet, bu konuda yardımcı olmaya çalışmaktır.

İslam’ın beş şartından biri olan hac ibadetinin şartlarının günümüzde tartışmaya açılmak istenmesi, günümüzde, her konuda olduğu gibi bu konuda da müslümanların kendi dinlerini çok iyi bilmediğini sergileyen şanssız bir yaklaşımdır.

Unutmamalı ki ibadetler kıyas manasına içtihad konusu değildir.

İbadetler sadece Kur’an-ı Kerim’in öğrettiği ve müslümanların Hz. Peygamber’den görüp öğrendiği şekilde yapılır.

Müçtehidin ibadetler konusunda yaptığı iş sadece Allah ve Resulünün öğrettiğini tesbit etmeye ve anlamaya çalışmaktır.

Yazımızı tamamlamadan, iddiaya mesned yapılmak istenen ayette geçen “Hac bilinen aylardadır.” ifadesinde geçen “bilinen aylar’ın da açıklamasını yapalım:

Biliyoruz:

İbadetler için “niyyet” ve “başlama” diye iki ayrı kavram ve eylem vardır.

Mesela oruca “iftar” dan sonra, yani akşamdan niyyet edebiliriz.

Bu niyetimiz bizim gece kalkıp sahur yememize engel olmaz.

Çünkü oruca fecir vakti yani tan yeri ağarınca başlanır.

Ertesi günkü oruca akşamdan niyyet etmiş olsak da olmasak da o vakte kadar iyiyip içebiliriz.

Buna karşılık bizim akşamdan yaptığımız “niyyet”, ertesi günkü oruç için geçerli ve yeterlidir.

Tıpkı bunun gibi, hac ibadetimize de bu ayette sözü edilen “aylar” dan itibaren niyyet edebiliriz. Ama bu ibadetimizi ancak “bilinen” ve “sayılı” günlerde yapabiliriz.

Hac ayları; Ramazan’ın peşinden gelen Şevval, Zilkade ve Zilhicce aylarıdır.

İsteyen Şevval’in başında niyyet ederek (ihrama girerek) hacca başlayabilir ve günü gelince Arafat’ta vakfe ve müteakip günlerde Kabeyi Tavaf ile haccını tamamlayabilir.

Bu da, bilinen hac ayları başlamadan önce mesela Ramazan ayında niyyet ederek ihrama giren kimse, hac ibadetine zamanında başlamış olmaz, demek olur.

Kısaca Kurban bayramı menasik, yani dini merasim bayramıdır.

Bu bayramda:

- Hacca gidenler “Hac Merasimini” yaparlar;
- Hacca gitmeyenlerden durumu müsait olanlar “Kurban” keserler.
- Hacca gideni, gitmeyi; zengini, fakiri ile herkes “Teşrik Tekbirleri”ni getirir; namaz kılınan yere gidebilenler “Bayram Namazı”nı kılarlar.

Bu hususlar tartışılmayacak kadar açıktır.

Kaldı ki ortaya atılmak istenen yeni tezleri için hac ile ilgili ayette (Bakara, 197) geçen “sayılı aylar”a (eşhurun ma’lumat) tutunmak isteyenler, yine hac ile ilgili ayetlerde (Bakara, 203 ve, Hac, 28) geçen “sayılı günler” ile “bilinen günler” (eyyamen ma’dudat ile eyyamen ma’lumat) ifadesi üzerinde durmak; düşünmek ve ilk günden beri sadece “Hac, Kurban ve Teşrik Günleri” olarak anlaşılan bu ifadelerle başka anlam yüklemek için “izdihamı önlemek” gibi, ibadetlerin şart ve şekillerini belirlemede geçerli olmayan, sadece ifası konusunda o da geçici olarak “mazeret” sayılabilecek bir “maslahat” deliline değil, “nass”a (ayet ve sahih hadis’e) başvurmak zorunda olduklarını kavramak durumundadırlar.

Ne diyelim?

İslam’ın şartı olan bir ibadetin şartlarının Hz. Peygamber’den 15 asır sonra bugün yeniden belirlenebileceğini sanmak, İslam’ı anlamamaktan başka ne olabilir?